

EUGENIUSZ GOSTOMSKI
TOMASZ MICHAŁOWSKI

TRANSFORMACJA GOSPODARCZA W WIETNAMIE – PRZEBIEG I EFEKTY

Wstęp

Wietnam należy do najszybciej rozwijających się krajów na świecie w ostatnim ćwierćwieczu. Przeciętne tempo wzrostu gospodarczego, w okresie od zapoczątkowania tam w 1986 r. transformacji gospodarczej do dziś, wynosiło 6–7% rocznie. Odsetek ludności żyjącej poniżej granicy ubóstwa obniżył się z 70% na początku lat 90. XX wieku do 14,8% w 2009 r.¹ Wietnam w mniejszym stopniu niż inne kraje regionu został dotknięty azjatyckim kryzysem gospodarczym w 1997 r. i globalnym kryzysem finansowym w latach 2008–2009. Kraj ten systematycznie umacnia swoją pozycję w gospodarce światowej jako ważny eksporter surowców mineralnych, kawy, ryżu i pracochłonnych wyrobów przemysłowych oraz atrakcyjne miejsce lokalizacji bezpośrednich inwestycji zagranicznych. Przemianom gospodarczym w Wietnamie i otwieraniu się tego kraju na współpracę z kontrahentami zagranicznymi poświęca się w Polsce mało uwagi. Skłoniło to autorów poniższego artykułu do przybliżenia polskim czytelnikom procesu transformacji gospodarczej w Wietnamie i jej efektów.

Przesłanki reformy wietnamskiego systemu gospodarczego w latach 80. XX wieku

Po zrzuceniu w 1954 r. francuskiego jarzma kolonialnego na terytorium dzisiejszego Wietnamu utworzone zostały dwa państwa o odmiennych ustrojach politycznych i gospodarczych: na północy Demokratyczna Republika Wietnamu (DRW) ze stolicą w Hanoi, gdzie władzę przejęli komuniści i wprowadzono system gospodarki centralnie planowanej; na południu niezależna Republika Wietnamu ze stolicą w Sajgonie, której gospodarka została oparta na modelu rynkowym.

¹ BTI 2012/Vietnam Country Report, Bertelsmann Stiftung, Gütersloh 2012.

W latach 1957–1975 toczyła się krwawa wojna wietnamska, w której z jednej strony uczestniczyła DRW wspierana przez ZSRR i ChRL oraz komunistów z Wietnamu południowego, a z drugiej strony Republika Wietnamu wspierana przez Stany Zjednoczone i ich sojuszników: Koreę Południową, Tajlandię, Australię, Nową Zelandię i Filipiny. Zginęło w niej ponad milion Wietnamczyków, a jeszcze więcej zostało rannych lub okaleczonych. W efekcie wojny zniszczeniu uległa większość infrastruktury technicznej kraju – drogi, mosty, porty, fabryki, urządzenia melioracyjne itp. Po zwycięstwie komunistów w 1975 r. Wietnam poniósł dodatkowe ofiary z powodu ucieczki z południa przed reżimem komunistycznym około miliona specjalistów i wykwalifikowanych robotników².

W 1976 r. Republika Wietnamu została formalnie przyłączona do DRW, która zmieniła nazwę na Socjalistyczną Republikę Wietnamu (SRW). W konsekwencji także południowa część kraju została objęta systemem centralnego planowania i związana z tym nacjonalizacją środków produkcji, kolektywizacją rolnictwa i socjalistyczną industrializacją opartą na przemyśle ciężkim. Nie wpłynęło to pozytywnie na kondycję i tempo wzrostu gospodarki narodowej, choć w Wietnamie centralne planowanie nie było tak rygorystycznie stosowane jak w Chinach czy ZSRR i tolerowano tam nielegalną działalność drobnych firm rzemieślniczych i handlowych. Trudności gospodarcze, których efektem był między innymi drastyczny brak na rynku artykułów żywnościowych i innych podstawowych towarów, nasiliły się na początku lat 80. XX wieku. W tej sytuacji władze komunistyczne SRW zgodziły się na częściowe urynkowienie systemu produkcji i handlu, ale przy zachowaniu kluczowej roli centralnego planowania i państwowej własności środków produkcji, szczególnie w przemyśle. Zapoczątkowano też reformy w rolnictwie, które polegały na wprowadzeniu kontraktacji produktów rolniczych i umożliwieniu chłopom sprzedaży nadwyżek żywności na wolnym rynku. Zmiany te pozwoliły przejściowo złagodzić trudności zaopatrzeniowe gospodarstw domowych i przedsiębiorstw, ale już w 1985 r. Wietnam ponownie znalazł się w głębokim kryzysie gospodarczym. Najboleśniej przejawiał się on występowaniem hiperinflacji i głodu na dużą skalę oraz masowymi ucieczkami z kraju na prowizorycznych łodziach (*boat people*).

Kolejna faza trudności gospodarczych wystąpiła w 1991 r. w związku z rozpadem ZSRR, który był najważniejszym partnerem handlowym Wietnamu i największym darczyńcą w zakresie pomocy gospodarczej i militarnej³. Dramatyczna sytuacja gospodarcza i społeczna kraju zmusiła władze komunistyczne do wprowadzenia bardziej zdecydowanych reform, które zapoczątkowano w 1986 r. pod

² A. Bąkiewicz, *Strukturalne aspekty rozwoju gospodarczego. Doświadczenie azjatyckie*, Warszawa 2010, s. 186.

³ *Den Wandel gestalten – Strategien der Entwicklung und Transformation*, Bertelsmann Stiftung 2003, <http://bti2003.bertelsmann-transformation-index.de> [dostęp: 20.02.2014].

hasłem polityki odnowy – *Doi Moi*. Wzorowano się przy tym na realizowanych już od 10 lat reformach w Chinach, zachowując kierowniczą rolę Komunistycznej Partii Wietnamu w życiu politycznym i społecznym oraz system monopartyjny. Istotą reform było przekształcenie sterowanej przez państwo gospodarki planowej w „socjalistyczną gospodarkę rynkową”, którą władze rozumiały jako gospodarkę rynkową z silną interwencją państwa w kluczowe dziedziny życia społeczno-gospodarczego i dużą rolą sektora państwowego w gospodarce narodowej oraz z zabezpieczeniami socjalnymi chroniącymi słabe ekonomicznie grupy społeczne przed negatywnymi działaniami mechanizmów rynkowych⁴.

W ramach polityki odnowy nastąpiła dekolektywizacja rolnictwa, stopniowo uwolnione zostały ceny artykułów konsumpcyjnych i usług, pozwolono na funkcjonowanie na zasadach rynkowych przedsiębiorstw rodzinnych, przyznano autonomię przedsiębiorstwom państwowym i rozpoczęto prywatyzację części z nich, nastąpiła liberalizacja handlu zagranicznego, uchwalono bardzo liberalne przepisy dotyczące funkcjonowania firm zagranicznych w Wietnamie oraz przystąpiono do budowy dwuszczeblowego systemu bankowego i kluczowych instytucji rynku kapitałowego. Od 1988 r. zezwolono prywatnym przedsiębiorcom na oficjalne zatrudnianie pracowników. Od 1991 r. niedochodowe przedsiębiorstwa państwowe mogły być likwidowane lub przyłączane do innych podmiotów pozostających w ręku państwa. W efekcie w latach 1991–1994 liczba przedsiębiorstw państwowych zmniejszyła się o połowę – z 12,3 tysiąca na początku tego okresu do 6,3 tysiąca pod koniec. W 1992 r., poprzez zmianę konstytucji, zalegalizowano gospodarkę rynkową i uznano sektor prywatny za ważny element gospodarki narodowej. Wszystkie te zmiany już pod koniec lat 80. ubiegłego stulecia doprowadziły do gwałtownego wzrostu produkcji rolnej, drobnej produkcji przemysłowej i prywatnego handlu⁵.

Przebieg wietnamskiej transformacji gospodarczej w latach 1996–2013

Pozytywne wyniki pierwszej fazy transformacji gospodarczej, czego wyrazem w latach 1990–1995 był wzrost PKB na poziomie średnio prawie 8% rocznie, zachęciły władze do dalszych reform gospodarczych. Pod koniec lat 90. XX wieku przyspieszono prywatyzację przedsiębiorstw państwowych, zachowując jednak w zrestrukturyzowanych firmach znaczący udział państwa, podczas gdy pozostałe udziały przejęli pracownicy i inwestorzy zewnętrzni. W rękach państwa całkowicie pozostały przedsiębiorstwa energetyczne, górnicze, telekomunikacyjne, kolej i znaczna część

⁴ W. Frehner, *Strukturwandel in Vietnam*, Hanoi 2008, s. 1, <http://www.kas.de> [dostęp: 10.07. 2013].

⁵ A. Bąkiewicz, *Strukturalne aspekty...*, s. 187–188.

przemysłu stoczniowego. Stopniowo udział sektora przedsiębiorstw państwowych w tworzeniu PKB Wietnamu obniżył się na rzecz sektora prywatnego do około 1/3.

W 2000 r. zliberalizowano prawo dotyczące funkcjonowania prywatnych firm. Najistotniejsze zmiany polegały na zniesieniu państwowego nadzoru nad ich działalnością, ograniczeniu zakresu wymaganych licencji i zezwoleń oraz ułatwieniu zakładania nowych firm (skrócenie czasu rejestracji nowych przedsiębiorstw ze średnio 90 do 15 dni i zmniejszenie związanych z tym kosztów z 10 mln do 0,5 mln VND). Jednocześnie w miejsce obowiązującego dotychczas podatku obrotowego wprowadzono podatek od towarów i usług (VAT). Możliwość odliczania podatku naliczonego od podatku należnego VAT miała zachęcać przedsiębiorców do większej dyscypliny fiskalnej i księgowej.

W 2001 r. uznano przedsiębiorstwa z kapitałem zagranicznym za trwałe elementy gospodarki narodowej, co otworzyło drogę do ich szerszej ekspansji w Wietnamie. Znaczącym aktem prawnym dla wietnamskiej transformacji gospodarczej było przyjęcie w 2005 r. zunifikowanego Prawa gospodarczego, które zrównało szanse ekonomiczne przedsiębiorstw prywatnych i spółdzielni z przedsiębiorstwami państwowymi. Zapewniło ono swobodę działalności gospodarczej oraz wyłączyło przedsiębiorstwa prywatne i spółdzielnie spod ingerencji władz administracyjnych kraju.

Od połowy lat 90. ubiegłego stulecia w Wietnamie postępował proces liberalizacji wymiany handlowej z zagranicą. Odstąpiono od wymogu korzystania przez firmy prywatne przy eksporcie lub imporcie z pośrednictwa państwowych przedsiębiorstw handlu zagranicznego, zredukowano cła i uproszczono procedury związane z obrotem gospodarczym z zagranicą. W 2001 r. zniesiono koncesje na prowadzenie handlu zagranicznego, umożliwiając praktycznie wszystkim zainteresowanym działalność w tym obszarze biznesu, co doprowadziło do zwiększenia liczby firm bezpośrednio zajmujących się eksportem bądź importem do 27 tysięcy w 2003 r. (w 1985 r. takich przedsiębiorstwach w Wietnamie było tylko 40)⁶.

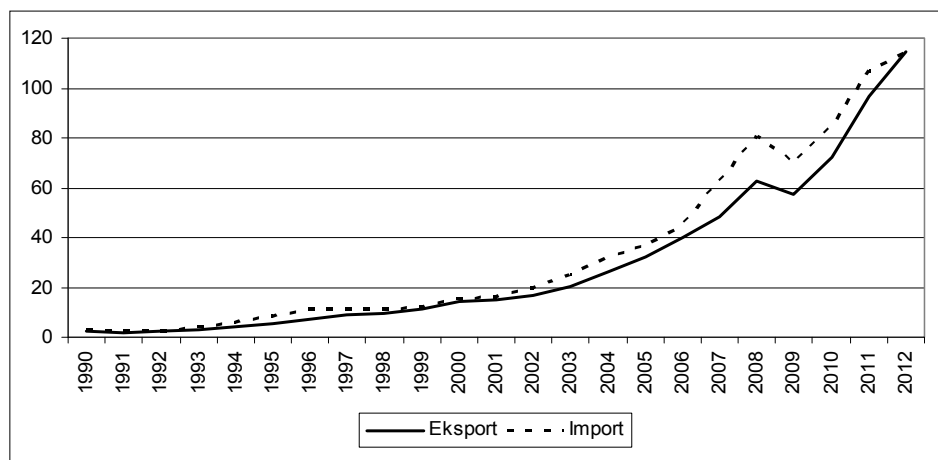
Do połowy lat 90. XX wieku Wietnam na skutek polityki autarkicznej rządu i nałożonego na ten kraj przez Stany Zjednoczone embarga był krajem odizolowanym od międzynarodowych rynków towarowych i kapitałowych. Polityka *Doi Moi* i normalizacja stosunków amerykańsko-wietnamskich, która została uwieńczona podpisaniem w 2000 r. bilateralnego traktatu handlowego z USA, istotnie zmieniły tę sytuację – szybko zaczęła się zwiększać rola eksportu i importu w gospodarce wietnamskiej. Do sukcesów Wietnamu w dziedzinie handlu zagranicznego, oprócz poprawy stosunków politycznych i gospodarczych z USA, przyczyniły się takie czynniki, jak: przychylne dla inwestycji zagranicznych przepisy prawne, stopniowe upłynnienie kursu walutowego, odstąpienie w 2004 r. od obowiązku odsprzedaży państwu dewiz pozyskanych przez eksporterów i członkostwo w regionalnych

⁶ *Ibidem*, s. 190–191.

ugrupowaniach integracyjnych: ASEAN (1995 r.), APEC (1998 r.) i innych. Od 2007 r. Wietnam jest również członkiem Światowej Organizacji Handlu (WTO)⁷.

Wymiana handlowa z zagranicą i bezpośrednie inwestycje zagraniczne

Już pod koniec dekady lat 90. ubiegłego stulecia eksport i napływające do kraju bezpośrednie inwestycje zagraniczne (BIZ) stały się ważnym motorem rozwoju wietnamskiej gospodarki. BIZ ma pozytywny wpływ na gospodarkę kraju, przyczyniając się do wzrostu jej poziomu technologicznego i eksportu. Wartość wymiany towarowej Wietnamu z zagranicą wzrosła w latach 1990–2012 ponad czterdziestokrotnie, przekraczając w 2012 r. poziom 110 mld USD zarówno po stronie eksportu, jak i importu (wykres 1). W 1997 r. eksport w relacji do PKB wynosił 38%, w kolejnych latach stopa eksportu systematycznie się zwiększała i w 2012 r. osiągnęła poziom 83%. Na podobnym poziomie kształtowała się stopa importu⁸.

Wykres 1. Obroty towarowe Wietnamu z zagranicą w latach 1990–2012 (w mld USD)

Źródło: General Statistics Office of Vietnam, <http://www.gso.gov.vn> [dostęp: 4.03.2014].

Na początku XXI wieku głównym partnerem handlowym Wietnamu po stronie eksportu stały się Stany Zjednoczone, które pod względem wolumenu obrotów wyprzedziły Unię Europejską. Po stronie importu od 2003 r. najwyższe obroty Wietnam zaczął odnotowywać z Chinami. W latach 2011–2012 na pierwszym miej-

⁷ T. Trinh, *Vietnam verstehen*, „Deutsche Bank Research”, 21.08.2007, s. 8.

⁸ *Wirtschaftsdaten kompakt: Vietnam*, Germany Trade & Invest, Berlin 2013.

scu na liście najważniejszych partnerów handlowych Wietnamu po stronie importu znajdowały się natomiast Indie (tab. 1).

Tabela 1. Główni partnerzy Wietnamu w wymianie towarowej w 2012 r.

Eksport				Import			
lp.	kraj	wartość (mln USD)	udział (%)	lp.	kraj	wartość (mln USD)	udział (%)
1.	USA	19667,9	17,2	1.	Indie	28785,9	25,3
2.	Japonia	13059,8	11,4	2.	Hongkong	15535,9	13,7
3.	Chiny	12388,2	10,8	3.	Chiny	11602,8	10,2
4.	Korea Płd.	5580,4	4,9	4.	Korea Płd.	8534,2	7,5
5.	Malezja	4496,1	3,9	5.	Tajlandia	6690,3	5,9
6.	Niemcy	4095,2	3,6	6.	Tajwan	5792,3	5,1
7.	Hongkong	3705,6	3,2	7.	USA	4827,3	4,2
8.	Australia	3241,1	2,8	8.	Mjanma	3412,5	3,0
9.	Wielka Brytania	3033,6	2,6	9.	Belgia	2377,4	2,1
10.	Tajlandia	2832,2	2,5	10.	Laos	2247,6	2,0
	Świat	114529,2	100,0		Świat	113780,4	100,0

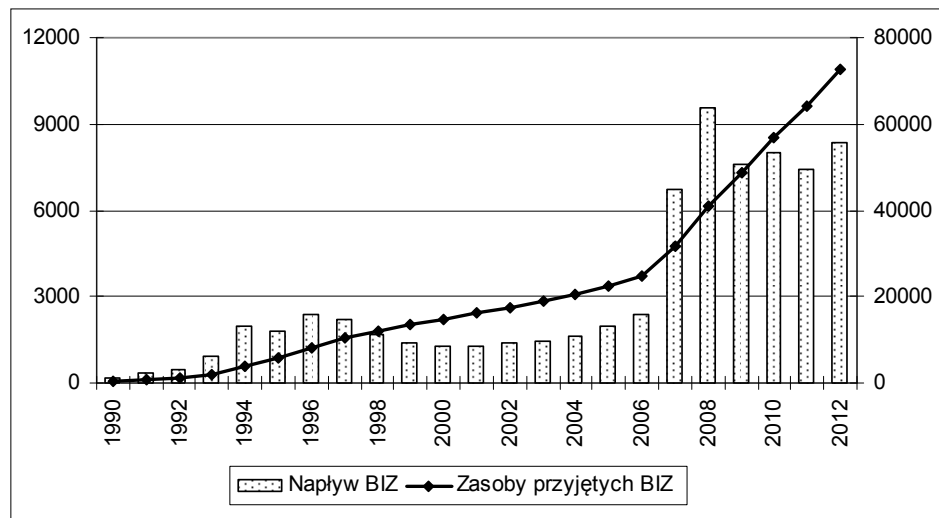
Źródło: General Statistics Office of Vietnam, <http://www.gso.gov.vn> [dostęp: 04.03.2014].

Początkowo Wietnam eksportował głównie surowce i proste wyroby przemysłowe – tekstylia, obuwie i meble, z czasem jednak w jego eksporcie zwiększył się udział bardziej przetworzonych dóbr. Udział towarów przemysłowych w wartości eksportu towarowego Wietnamu, który w 2005 r. wynosił jeszcze około 50%, przekroczył 65% w 2011 r. W podanym okresie największy wzrost udziału – z 10% do blisko 20% – zanotowano w grupie maszyn, urządzeń i środków transportu.

Na początku nowego stulecia Wietnam stał się w regionie jednym z najważniejszych odbiorców bezpośrednich inwestycji zagranicznych. Wiele spośród największych korporacji transnarodowych zainwestowało tam znaczny kapitał w przemysł wydobywczy i pracochłonne, proeksportowe gałęzie przetwórstwa. Wartość napływu BIZ w skali rocznej, która jeszcze na początku lat 90. XX wieku wynosiła zaledwie kilkaset milionów dolarów amerykańskich rocznie, wzrosła do około 8 mld USD w latach 2010–2012. W efekcie zasoby BIZ przyjętych przez Wietnam zwiększyły się z 243 mln USD w 1990 r. do 14,7 mld USD w 2000 r. i 72,5 mld USD w 2012 r. (wykres 2). Największym zagranicznym inwestorem w Wietnamie jest Japonia, na kolejnych miejscach plasują się: Tajwan, Singapur, Korea Południowa, a spośród krajów europejskich – Francja, Rosja i Niemcy⁹. O atrakcyjności Wietnamu jako miejsca lokalizacji BIZ decyduje wiele czynników, do których zalicza się: stabilną sytuację polityczną w kraju, przyjazne inwestorom zagranicznym regulacje

⁹ Foreign direct investment projects licensed by main counterparts (Accumulation of projects having effect as of 31/12/2012), General Statistics Office of Vietnam, <http://www.gso.gov.vn>.

prawne, systematycznie poprawiającą się infrastrukturą transportową, tanią siłą roboczą, pracowitych i coraz lepiej wykształconych ludzi oraz duży i stale powiększający się, w wyniku wzrostu liczby mieszkańców i poprawy stopy życiowej, krajowy rynek zbytu.

Wykres 2. Napływ BIZ do Wietnamu (oś lewa) i zasoby BIZ przyjętych przez ten kraj (oś prawa) w latach 1990–2012 (w mln USD)

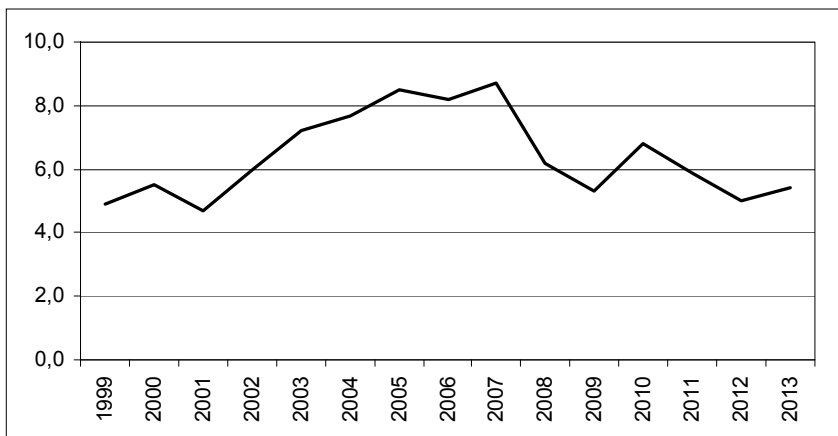
Źródło: UnctadStat, <http://unctadstat.unctad.org> [dostęp: 04.03.2014].

Według danych wietnamskiego rządu na koniec 2012 r. najwięcej kapitału w formie BIZ ulokowano w tym kraju (w ujęciu skumulowanym) w sektory: przetwórstwa przemysłowego (53,3%), nieruchomości (17,6%), budowlany (5,0%), hotelarski i restauracyjny (3,9%), wydobywczy (3,6%) oraz informacji i komunikacji (3,1%)¹⁰.

Efekty transformacji gospodarczej w Wietnamie

Transformacja gospodarcza miała kluczowe znaczenie dla dynamiki rozwoju i zmiany struktury gospodarki wietnamskiej. Tylko Chiny odnotowują wyższe tempo rozwoju gospodarczego na świecie niż Wietnam. Od początku nowego stulecia gospodarka wietnamska rozwijała się średnio w tempie 6,5% rocznie (zob. wykres 3).

¹⁰ *Vietnam FDI*, <http://www.mpi.gov.vn> [dostęp: 3.10.2014].

Wykres 3. Tempo wzrostu gospodarczego w Wietnamie w latach 1999–2013 (w %)

Źródło: World Economic Outlook, April 2014, Washington, D.C. 2014; World Economic Outlook Database, October 2013, <http://www.imf.org> [dostęp: 04.03.2014].

Tempo wzrostu gospodarczego nawet w okresie światowego kryzysu gospodarczego w Wietnamie nie spadło do poziomu poniżej 5% w skali rocznej. Realizowane tam od 25 lat reformy gospodarcze przyczyniły się do zmiany struktury własnościowej i rzeczowej gospodarki narodowej. W tworzeniu PKB, zatrudnieniu i inwestycjach zmniejszył się udział przedsiębiorstw państwowych, a wzrósł przedsiębiorstw prywatnych i zagranicznych. Obecnie sektor przedsiębiorstw państwowych wytwarza około 1/3 PKB, a podmioty prywatne 2/3 całego PKB.

W wietnamskiej gospodarce stopniowo zmniejsza się udział rolnictwa w tworzeniu PKB, a wzrasta udział przemysłu (zob. tab. 2).

Tabela 2. Struktura sektorowa gospodarki wietnamskiej (w %)

Rodzaj aktywności gospodarczej	1995	2000	2005	2012
Rolnictwo, leśnictwo i rybołówstwo	57,2	24,5	20,5	20,6
Przemysł i budownictwo	28,8	36,7	41,0	40,7
Usługi	44,0	38,8	38,5	38,7
Razem	100,0	100,0	100,0	100,0

Źródło: W. Frehner, *Strukturwandel in Vietnam*, Hanoi 2008, s. 4; *Wirtschaftsdaten kompakt: Vietnam*, Germany Trade & Invest, Berlin 2013, s. 2.

Około 60% ludności spośród 90 mln mieszkańców nadal zamieszkuje na wsi. Zdecydowana większość żyje z rolnictwa, w efekcie udział sektora agrarnego w zatrudnieniu jest znacznie wyższy niż w tworzeniu PKB. Dzieje się tak w wyniku niskiej mechanizacji rolnictwa i dominacji w nim nakładów pracy ręcznej. Jednakże sytuacja w tym zakresie powoli ulega poprawie. Większość ludności odchodzącej

z rolnictwa podejmuje pracę w chałupnictwie, które w Wietnamie odgrywa bardzo dużą rolę. Często zajmują się nim także rolnicy, traktując je jako dodatkowe zajęcie. W kraju funkcjonują ponad 3 mln zakładów chałupniczych, czyli więcej niż podmiotów gospodarczych zarejestrowanych na podstawie prawa dotyczącego przedsiębiorstw. Są to bardzo małe firmy, zatrudniające oficjalnie jednego – dwóch pracowników, ale w rzeczywistości znacznie więcej. Łącznie pod względem wielkości zatrudnienia chałupnictwo plasuje się na drugim miejscu, za rolnictwem. Zakłady chałupnicze podlegają ewidencji wyłącznie na szczeblu lokalnym i mogą korzystać z uproszczonych regulacji administracyjnych. Praca najczęściej odbywa się w domach, w trudnych warunkach sanitarnych i polega na wytwarzaniu różnorodnych towarów, często na zlecenie większych przedsiębiorców.

W ostatnich pięciu latach wietnamskie tempo wzrostu gospodarczego uległo osłabieniu do 5–6% w skali rocznej (tab. 3), między innymi na skutek światowego kryzysu gospodarczego. Szczególnie trudne były lata 2011–2012. Wyhamowane zostały inwestycje, zarówno krajowe, jak i zagraniczne. Rząd musiał skoncentrować się na stabilizacji makroekonomicznej, starając się zredukować kilkunastoprocentową stopę inflacji. Działania te okazały się skuteczne i już w grudniu 2012 r. inflacja spadła do poziomu 6,8%. W obliczu zahamowania ekspansji kredytowej i spadku konsumpcji wewnętrznej zdecydowano się na poluzowanie polityki pieniężnej, począwszy od połowy 2012 r. Należy podkreślić, że w państwie niedemokratycznym, jakim wciąż pozostaje Wietnam, dynamiczny rozwój gospodarczy jest podstawowym czynnikiem akceptacji władzy komunistycznej przez społeczeństwo.

Tabela 3. Główne wskaźniki makroekonomiczne Wietnamu w latach 2007–2013

Rodzaj wskaźnika	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
PKB <i>per capita</i> (USD)	920,0	1154,0	1182,0	1298,0	1532,0	1753,0	1896,0
PKB (wzrost w %)	7,1	5,7	5,4	6,4	6,2	5,2	5,4
Deficyt budżetowy (% PKB)	2,0	0,5	6,6	2,8	2,9	4,8	4,0
Dług publiczny (% PKB)	40,9	39,4	46,9	51,7	47,9	51,3	50,4
Inflacja (średnioroczna w %)	8,3	23,1	6,7	9,2	18,7	9,1	6,6
Stopa bezrobocia (%)	4,6	4,7	4,6	4,3	4,5	4,5	4,5

Źródło: World Economic Outlook, April 2014, Washington, D.C. 2014; World Economic Outlook Database, October 2013, <http://www.imf.org> [dostęp: 04.03.2014].

Najslabszymi ogniwami wietnamskiej gospodarki są źle zarządzane przedsiębiorstwa państwowe i niedorozwój systemu bankowego. Jak już stwierdzono, udział przedsiębiorstw państwowych w tworzeniu PKB jest ciągle wysoki¹¹. Zaciągane przez nie kredyty często nie są spłacane, przyczyniając się do wzrostu „złych długów” w sektorze bankowym, które według danych Banku Centralnego Wietnamu

¹¹ G. Szymańska-Matusiewicz, *Wietnamska gospodarka w roku 2013 – wyzwania dla władz*, <http://www.polska-azja.pl> [dostęp: 10.07.2013].

z października 2013 r. wynoszą 4,7%, a według agencji ratingowej Moody's nawet ponad 15% całego portfela kredytowego banków¹².

W związku z pogorszeniem się wyników makroekonomicznych w ostatnich latach (tab. 3) rząd przygotował nowy program rozwoju gospodarki na lata 2013–2020, w którym przewiduje się zwiększenie prywatnych inwestycji, ograniczenie roli borykających się z poważnymi problemami przedsiębiorstw państwowych poprzez ich prywatyzację. Zgodnie z przyjętym programem nastąpiła zmiana celów w polityce gospodarczej rządu. Nie będzie on już dążył do maksymalizacji tempa wzrostu gospodarczego, lecz do jego ustabilizowania na poziomie około 5% rocznie, przy utrzymaniu inflacji na poziomie 6% rocznie. Zapowiedziano też podjęcie kroków na rzecz ograniczenia udziału złych długów w aktywach banków i utrzymania najważniejszych wielkości makroekonomicznych na „rozsądnym poziomie”. Chodzi tutaj między innymi o saldo bilansu handlowego oraz poziom inwestycji i konsumpcji¹³. Poważnym problemem w Wietnamie jest korupcja, która według sekretarza generalnego Komunistycznej Partii Wietnamu stanowi największe zagrożenie dla systemu gospodarczego kraju. Problemu tego nie rozwiązały spektakularne aresztowania ludzi biznesu i wysokich urzędników państwowych w 2012 r. Według Indeksu Percepcji Korupcji publikowanego przez Transparency International Wietnam plasuje się na 116. miejscu wśród 175 wziętych pod uwagę państw¹⁴.

Współpraca gospodarcza Wietnamu z Polską

Początki współpracy gospodarczej pomiędzy Polską a Wietnamem sięgają 1950 r., kiedy nawiązaliśmy stosunki dyplomatyczne z DRW. Polsko-wietnamskie relacje gospodarcze uległy zacieśnieniu w połowie lat 60. XX wieku wraz z podpisaniem przez oba kraje bilateralnej umowy o współpracy gospodarczej i pomocy dla DRW, a następnie pod koniec lat 70. ubiegłego stulecia wraz z przystąpieniem Wietnamu do Rady Wzajemnej Pomocy Gospodarczej.

W pierwszych latach transformacji gospodarczej w Polsce nastąpiło ograniczenie współpracy handlowej i gospodarczej pomiędzy oboma krajami. Główną tego przyczyną były trudności gospodarcze obu partnerów, a także zmiany priorytetów i mechanizmów współpracy¹⁵. Wraz z upływem czasu następowało jednak stopniowe ożywienie we wzajemnych stosunkach gospodarczych.

¹² Moody's: NPL ratio in Vietnam at least 15 percent, <http://english.vietnamnet.vn> [dostęp: 19.02.2014].

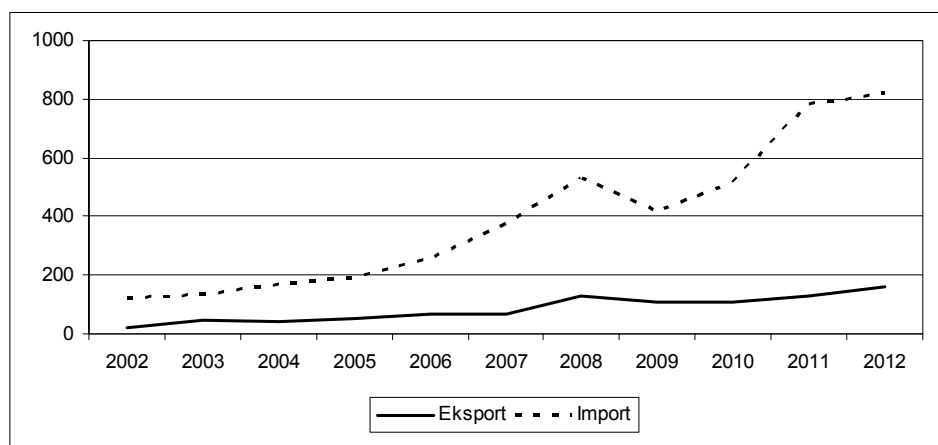
¹³ *Wietnam sprząta gospodarke po boomie wzrostu i inflacji*, <http://www.obserwatorfinansowy.pl> [dostęp: 10.07.2013].

¹⁴ Corruption Perceptions Indeks 2013, www.transparency.org [dostęp: 4.03.2014].

¹⁵ Q.T. Nguyen, *Vietnam-Poland Relations in the New International Context*, „Acta Asiatica Varsoviensia” 2007, no. 20, s. 71.

Niemniej jednak na początku XXI wieku wartość obrotów towarowych między oboma krajami wciąż utrzymywała się na bardzo niskim poziomie. W 2002 r. Polska sprzedała do Wietnamu towary o wartości zaledwie 19 mln USD. Wartość polskiego importu wyniosła natomiast 124 mln USD. W kolejnych latach następował wzrost wartości wzajemnej wymiany handlowej. Wartość obrotów towarowych pomiędzy Polską a Wietnamem zwiększyła się do 2012 r. blisko siedmiokrotnie, osiągając 158 mln USD po stronie eksportu i 819 mln USD po stronie importu Polski (wykres 4). Pomimo tak znaczącego wzrostu udział Wietnamu w całkowitej wartości eksportu towarowego Polski wynosił w 2012 r. zaledwie 0,1%. Po stronie polskiego importu odsetek ten kształtował się na poziomie 0,4%¹⁶.

Jak wynika z danych zawartych na wykresie 4, cechą obrotów towarowych pomiędzy Polską a Wietnamem jest utrzymujący się deficyt handlowy naszego kraju.

Wykres 4. Obroty towarowe Polski z Wietnamem w latach 1990–2012 (w mln USD)

Źródło: Informator Ekonomiczny Ministerstwa Spraw Zagranicznych. Wietnam, <http://www.informatorekonomiczny.msz.gov.pl> [dostęp: 15.01.2014].

Jeżeli chodzi o strukturę towarową polsko-wietnamskiej wymiany handlowej, Polska sprzedaje do Wietnamu przede wszystkim artykuły rolno-spożywcze (w tym głównie produkty pochodzenia zwierzęcego). Wartość eksportu wymienionych produktów w 2012 r. wyniosła 79 mln USD. Na kolejnych miejscach w analizowanym roku znalazły się: wyroby przemysłu elektromaszynowego – 24 mln USD oraz chemicznego (głównie produkty farmaceutyczne) – 23 mln USD¹⁷.

¹⁶ GUS, Rocznik Statystyczny Handlu Zagranicznego 2013, Warszawa 2013.

¹⁷ Informator Ekonomiczny Ministerstwa Spraw Zagranicznych. Wietnam, <http://www.informatorekonomiczny.msz.gov.pl> [dostęp: 15.01.2014].

Z kolei jeśli chodzi o import do Polski z Wietnamu, to w 2012 r. na pierwszym miejscu znajdowały się wyroby przemysłu elektromaszynowego (392 mln USD), a dalej artykuły rolno-spożywcze (150 mln USD) oraz wyroby przemysłu lekkiego (177 mln USD)¹⁸.

Wymiana inwestycyjno-kapitałowa pomiędzy Polską a Wietnamem pozostaje na marginalnym poziomie. Według danych NBP zasoby wietnamskich BIZ zlokalizowanych w Polsce na koniec 2012 r. wynosiły zaledwie 0,4 mln EUR. Z kolei według danych Głównego Urzędu Statystyki Wietnamu (General Statistics Office of Vietnam) na koniec 2012 r. skumulowana wartość polskich BIZ ulokowanych w tym w kraju wynosiła 99,7 mln USD. W ostatnich kilku latach można zauważyć wzrost zainteresowania przedsiębiorców z Polski podejmowaniem inwestycji w Wietnamie. Często są to obywatele polscy pochodzenia wietnamskiego¹⁹. Warto wspomnieć, że według szacunków społeczność wietnamska w Polsce liczy około 40 tysięcy osób²⁰.

Zakończenie

Od momentu zapoczątkowania programu reform gospodarczych w 1986 r. Wietnam zrobił olbrzymi postęp społeczno-ekonomiczny. Pomimo szybkiego rozwoju w okresie ostatnich 25 lat, kraj ten pozostaje jednak państwem wciąż relatywnie biednym. W 2013 r. PKB na głowę mieszkańca nie przekraczał tam 2000 USD (tab. 3). Cieniem na wietnamskim cudzie gospodarczym położył się kryzys globalny zapoczątkowany w Stanach Zjednoczonych w 2008 r. Pomimo pogorszenia sytuacji makroekonomicznej Wietnamu, szczególnie w latach 2011–2012, pod koniec 2013 r. dało się zauważyć silniejsze oznaki ożywienia gospodarczego w tym kraju²¹.

W dłuższej perspektywie ważnym czynnikiem wzrostu gospodarki Wietnamu może się okazać uczestnictwo tego kraju w Partnerstwie Transpacyficznym, mającym stanowić wielostronną umowę wolnohandlową, która oprócz uczestniczących już w niej krajów (Brunei, Chile, Nowa Zelandia, Singapur) ma objąć również między innymi Stany Zjednoczone, Australię, Peru, Wietnam, Malezję, Meksyk, Kanadę i Japonię. W przystąpieniu do wspomnianego bloku państw analitycy upatrują dla Wietnamu szans na wzrost eksportu i napływ kapitału w postaci inwestycji bezpośrednich. Niezależnie od powyższego szansą i wyzwaniem dla gospodarki

¹⁸ *Ibidem*.

¹⁹ K. Kościelniak, *Socjalistyczna Republika Wietnamu z perspektywy politycznej i gospodarczej Rzeczypospolitej Polskiej*, „Info Lotnicze”, 4.09.2012.

²⁰ Q.T. Nguyen, *Vietnam-Poland Relation...*, s. 76.

²¹ *Wirtschaftstrends Vietnam, Jahresmitte 2014*, Germany Trade & Invest, Bonn 2014.

wietnamskiej pozostaje dalej pogłębianie integracji i współpracy w ramach ASEAN, a także – poprzez podpisane przez to ugrupowanie umowy handlowe – z innymi gospodarkami²².

SUMMARY

SUCSESSES AND FAILURES OF THE ECONOMIC TRANSITION IN VIETNAM

The dramatic economic and social situation in Vietnam in the mid-1980s had forced the communist government of that country to launch in 1986 the program of economic reforms. The reforms under the name of *Doi Moi* aimed to transform a state-controlled planned economy into a “socialist-oriented market economy”. The success of economic reforms initiated under *Doi Moi* is evident. Over the last 25 years, Vietnam has become one of the fast-growing countries in the world. An outstanding progress in reducing poverty has been reported. However, Vietnamese economy still faces a series of problems. State-owned enterprises are poorly managed and the banking system is underdeveloped. In the paper, the Authors present the process of economic transition in Vietnam and its effects.

²² 2014: Brighter prospects for Vietnamese economy, <http://en.vietnamplus.vn> [dostęp: 12.01.2014].